

Európa végtelen

„Eleganz und Dekadenz
Europa Endlos“
Kraftwerk: *Europa Endlos*¹

A popzene és az elitkultúra régen nem zárják ki egymást a szabad világban, ahol a merev kategóriákba dobozást már a modernizmus virágzása idején kezdték elvetni, ahogy az élő művészet meggyilkolásával jár, idejétmúlt, értelmüket veszített műfajokban való gondolkodást felváltotta a „minden egy” aktualitást kereső elve. Amikor ezeket a feljegyzéseket írom az izgágán pörgő semmibe, a Kraftwerk éppen egy nyolcrészes koncertsorozatot tart a New York-i Modern Művészetek Múzeumában (MoMA)². Annak ellenére, hogy a retrospektív bemutatóra személyenként csak két jegyet lehetett vásárolni, röviddel az eseménysorozat meghirdetése után az összes jegy elkelt³.

A Kraftwerk *Trans Europa Express* albumának hangjaira hagytuk el Heidelberg városát. A lemez zenéjét Wagner muzsikája és a Weimari Köztársaság idejének dekadens hangulata inspirálta. Noha a német ipari rock az angol beat magjaiból nőtt ki, gyökerei mélyen lenyúlnak a Rajna-vidék véres talajába, és ezen a tájon szaporodott el a legvéletlenszerűbb kapcsolódásokkal. A *Thee Temple ov Psychick Youth*⁴ alternatív tévéjén legalább annyi Can⁵ mint Genesis⁶ futott. Amit az angol-szász sovíniszták a maguk arrogáns módján „Krautrock”-nak⁷ bélyegeztek, új

1 „Elegancia és dekadencia / Európa végtelen” (NL nyersfordítása). Dalszöveg részlet a Kraftwerk *Trans-Europe Express* című albumának német nyelvű (*Trans Europa Express*) verziójából (Kling Klang, Düsseldorf, NSZK, 1977). A mottóként idézett dal angol verziója (*Europe Endless*) MoMA-előadásának videófelvétele itt tekinthető meg: <http://www.youtube.com/watch?v=oZUgML5CSfo&feature=related>

2 A Kraftwerk – *Retrospective 1 2 3 4 5 6 7 8* című előadássorozat 2012. április 10–17. között rendezték meg a MoMA második emeleti Marron átriumában. Az együttes nyolc stúdióalbumának – *Autobahn* (1974), *Radio-Activity* (1975), *Trans-Europe Express* (1977), *The Man-Machine* (1978), *Computer World* (1981), *Techno Pop* (1986), *The Mix* (1991) és *Tour de France* (2003) – zenéjét, régi látványtervezőjük, Emil Schult által készített 3D vizualizáció kíséretében, élőben, kronológiai sorrendben adták elő a Kraftwerk művészei, Ralf Hütter, Florian Schneider, Karl Bartos és Wolfgang Flür. Az eseménysorozatot a Volkswagen vállalat (*Das Auto – Az autó*) szponzorálta.

3 Sok amerikai Kraftwerk rajongó felháborodott, mert nem jutottak jegyhez, míg a koncertsorozatot olyan dúsgazdag sznobok tömegei tekinthették meg, akiknek semmi közük sem volt az együtteshez és végigdumálták az előadások csendesebb részeit. A rajongói felháborodást remekül jeleníti meg a jegyhez nem jutó Hitler örjöngését mutató paródia-videó: <http://www.youtube.com/watch?v=b4yohAoZVt4>

4 Az underground káosz-mágia irányzat egyik legbefolyásosabb csoportját, a Thee Temple ov Psychick Youth (TOPY) szubkulturális egyesületet a Psychic TV, Coil, és a Current 93 tagjai, és más, hasonló gondolkodású mutánsok alapították 1981-ben. A lazán kapcsolódó, számos irányba elágazó-dott hálózat művész-közösség és a mágiával foglalkozók virtuális törzse keverékeként működik. A TOPY a miszticizmus és istenimádás nélküli mágikus koncepciók mellett kötelezte el magát. A Brion Gysin, William S. Burroughs, Aleister Crowley, Austin Osman Spare és a Process Church of the Final Judgement munkássága által erősen befolyásolt csoport fókuszában a „büntudat nélküli szexualitás” lelki és mágikus aspektusai állnak. Kutatásaik egyaránt irányulnak a „balkezes” és „jobbkezes” mágiára, a pszichológia bizonyos szakterületeire, a művészetekre és a zenére. Számos mágikus szöveget, tanulmányt és könyvet (*Nexis; The Sigillizers Handbook; The Grey Book; The Black Book; Broadcast*, stb.) publikáltak megalakulásuk óta. A Genesis P-Orridge által szerkesztett, 2010-ben kiadott *Thee Psychick Bible* az összes addig megjelent TOPY szöveget tartalmazza.

5 A Can 1968-ban, Kölnben alakult kísérleti rockzenekar volt, amelyet a „krautrock” első képviselőjének tartanak. Gyakran pszichedelikusnak tűnő zenéjükbe *mainstream* hatások, az avantgarde zenei minimalizmus (Cage, Reich, Glass, stb.) konklúziói és világszenei hatások is beépültek. A Mute Records *The Lost Tapes* címmel 2012. június 18-án jelentette meg a Can tripla CD albumát. http://www.mutebank.co.uk/mutebank/mutebank/The-Lost-Tapes/11B1V000000?utm_source=mutebank&utm_medium=banner&utm_campaign=banner3

6 A kortárs popkultúrára is nagy hatást gyakorló, mindmáig aktív Genesis brit progresszív rock együttest Peter Gabriel, Tony Banks, Anthony Phillips, Mike Rutherford és Chris Stewart alapították 1967-ben.

7 A „Krautrock” („káposztaarock”) gúnynevet az 1960-as évek végén aggatta a brit zenei szaksajtó a német kísérleti rockzenére. A „Kraut” („káposzta”) a német katonákra alkalmazott gyalázkodó kifejezés volt a második világháború idején. A gúnynevet a német Amon Düül együttes *Psychedelic Underground* című lemezén (1969, Metronome Records), *Mama Düül und Ihre Sauerkrautband Spielt Auf (Düül Mama és az ő Savanyúkáposzta bandája lesújt)* című szám is inspirálta.

hang-tudatosságot vezetett be a progresszív pszichedelia Euro-zónájába, amelynek hatása a *freejazz* modalitásra gyakorolt befolyásához hasonlítható. Többek közt a „Krautrock” megjelenése és növekvő népszerűsége jelezte a brit hegemonia végét az öreg kontinens popzenéjében. A Kraftwerk után már nem volt ciki az angolon kívül más nyelveken is énekelni. Persze tartósan érvényesülni csak a pop-nyelvek, a német, francia, spanyol és az olasz tudtak a világszínpadon. A nemzeti sztereotípiákkal ironikusan operáló, ugyanakkor nemzetek feletti új irányzat vezére, igazi stílussteremtője a Kraftwerk volt (persze a NEU!⁸ hatása sem lebecsülendő). A többek között a hip-hop mozgalmat elindító amerikai Universal Zulu Nation⁹ által is kannibalizált Kraftwerk lemez, a *Trans Europa Express* lendítette a német elektronikus zenét, s vele együtt a napjainkban reneszánszát élő *szintipop* irányzatot világméretű mozgásba. Ha a hang egyáltalán számít valamit, az ideológiai álcázás parádéja ellenére a szintipop tényleg átkozottul fasiszta leszármazottja a rockzenének. A Horst Mahler¹⁰-féle dialektikát újralátogatva az elektronikus kip-kop életkezés a totalitarianizmust állítja szembe önmagával. A teljesen elektronikus hangzás elfogadtatása mellett a Kraftwerk másik nagy győzelme a két világháború közötti elegáns, dekadens öltözködési stílus beemelése volt a popkultúrába. Az elrokkosodott hippie vizualitás után üdítőnek hatott az ő kifinomult, Zen-szerű eleganciájuk, amelynek hatása, áttételesen ugyan, a punk úttörőinek öltözködési stílusában is megmutatkozott. Az első punkok nem viseltek tarajt (az csak jóval a punk halála után, főleg az amerikai garázs-rock képviselői révén vált népszerűvé), hajukat rövidere vágták és jelentéshordozó alapszínekre festették. Ruházatukban az utcagyerekek és a két háború közötti angol dandyk stílusát kapcsolták össze a punk emblémájává nemesedett biztosítótűk. „Thatcher azt akarja, hogy rosszul nézzetek ki. Ne engedelmessédjetek!”, adta ki a jelszót a punkot nemzetközi sikerre vezető, az 1960-as évek végének radikális ifjúsági mozgalmi eszmeiségét továbbfejlesztő

8 Az 1975-ig működő, David Bowie, Brian Eno, Iggy Pop, PIL, Joy Division, Gary Numan, Ultravox, Simple Minds, Negativland, Stereolab, Boredoms, Radiohead, The Horrors, Electrelane és mások munkásságára és a kortárs elektronikus zenére nagy hatást gyakorló együttest a Kraftworkból kivált Klaus Dinger és Michael Rother alapították 1971-ben.

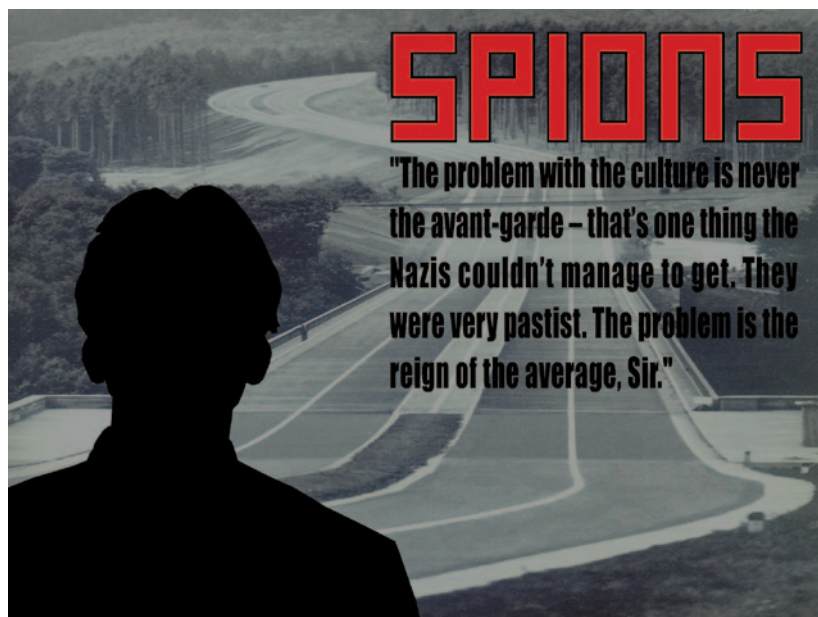
9 Az eredetileg Organization néven ismertté vált, a nemzetközi „hip-hop tudatosságot” világsikerrel propagáló művészcsoportot a műfaj egyik úttörője, Afrika Bambaataa megjavulni szándékozó gengszterársai közreműködésével alapította az 1970-es évek elején, New Yorkban. 1982-ben Bambaataa együttese forrásjelölés (és persze jogdíjfizetés) nélkül használt fel egy enigmatikus részletet a *Trans Europa Express*-ből a *Planet Rock* című, világsikerévé vált, dollár százmilliókat jövedelmező hip-hop klasszikusuk összeszerkesztése során. A Kraftwerk nagyvonalúan lemondott a pereskedésről.

10 A Baader-Meinhof csoport egyik fő, szabadulása után náciává lett ideológusa, jelenleg holokauszt-tagadásért és gyűlöletkeltésért 12 éves börtönbüntetését tölti Németországban.

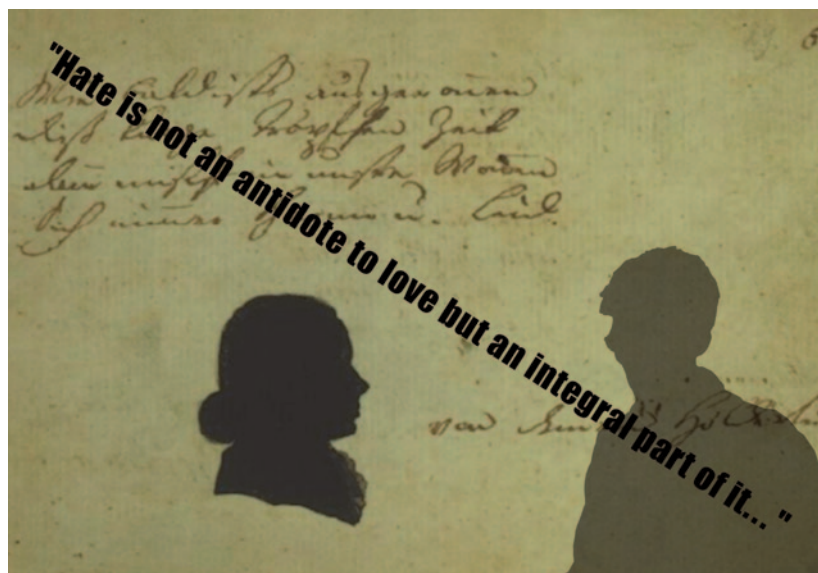
Malcolm McLaren, a The New York Dolls és a Sex Pistols menedzsere. Ezt a radikális, az eleganciával, ápoltsággal tündető, elitista stílusváltozást folyamatosan tapasztaltuk németországi túránk során. Alig láttunk koszos, torzonborz hippiket az utcákon. A *hip (cool)* fiatalok úgy néztek ki, olyan megközelíthetetlenek, légiesnek, halhatatlannak tündek, mint a filmművészet 1940-es években kulmináló aranykorának csillagai. Ápolt testek, frizurák, tiszta tekintetek – a marihuána és az LSD kiment a divatból, aki adott magára, kokaint használt a „szabad” világban, az 1970-es évek végén.

A Kraftwerk zenéje, minden minimalizmusa és nyilvánvaló iróniája mellett alapvető alkotóelemként tartalmazta a német romantikát, így a számunkra oly kedves Hölderlin üzenetét is. A tanítványaitól megundorodó, a vascipőit hátrahagyva magát a kítő Etna kráterébe vető Empedoklész példázata. A tanító és a tanításait megszívlelni képtelen tanítványok dilemmája. A tanító, a vezér és a megváltó szerepeinek egyezése. Mi más a rocksztár, mint tanító, vezér és megváltó egyben? A *Station to Station* című lemezének bemutató koncertjére Londonba érkező David Bowie-t náci karlendítéssel üdvözölték rajongói a Waterloo pályaudvaron. „Ennek a csürhének nem leszek a vezére”, nyilatkozta a „Thin White Duke”.¹² A rock nem demokratikus, interaktív műfaj, hanem spirituális diktatúra, mint a vallások legtöbbje, de azokkal ellentétben életélvezetre, önépítésre tanít. Az előadónak uralnia kell közönségét, mert ha erre nem képes, elfordulnak tőle és erősebb mestert keresnek. A rock-közönség nem dialógusra, hanem parancsra vár. Tapsol, sír, ordít, rombol, ha arra utasítja őket az előadó. Viselkedésben, külsőben utánozni igyekszik rajongása tárgyát. A sztár segíti megszabadulni önmagától. Felmenti bűneinek súlya alól, és megalázza, bünteti, ha arra van igénye. A közönség egyetlen lelken osztozik: az előadóén. A sztár, a tanító, főpap, vezér, megváltó a tömegeből emelkedik ki („olyan volt, mint mi vagyunk”), de aztán légiessé, asztrálestté, megérinhetetlenné válik, még akkor is, ha pacsizik a színpadról a közönséggel, közéljük veti vagy engedi leköpní magát, ahogy a punk sztárjai tették. „Olyan voltam, mint te – olyan lehetsz, mint én”, ez a beválthatatlan ígéret. A punk életformát a gyűlölet teremtette, a punk mozgalmat ez az energizáló, lélekújító világ-érzés tartotta össze. Kölcsönös, önpusztító gyűlölet: a punk sztárok és közönségük gyűlöltek egymást, és persze önmagukat is, ahogy a politika és vallások által manipulált külvilághoz is viszonyultak. Azt mondják, bárki képes punk zenét játszani. Aki próbálta, tudja, hogy ez nem igaz. Kevesen bírják a gyors tempót, a kike-

11 1976. RCA
12 „Karcusú Fehér Herceg”

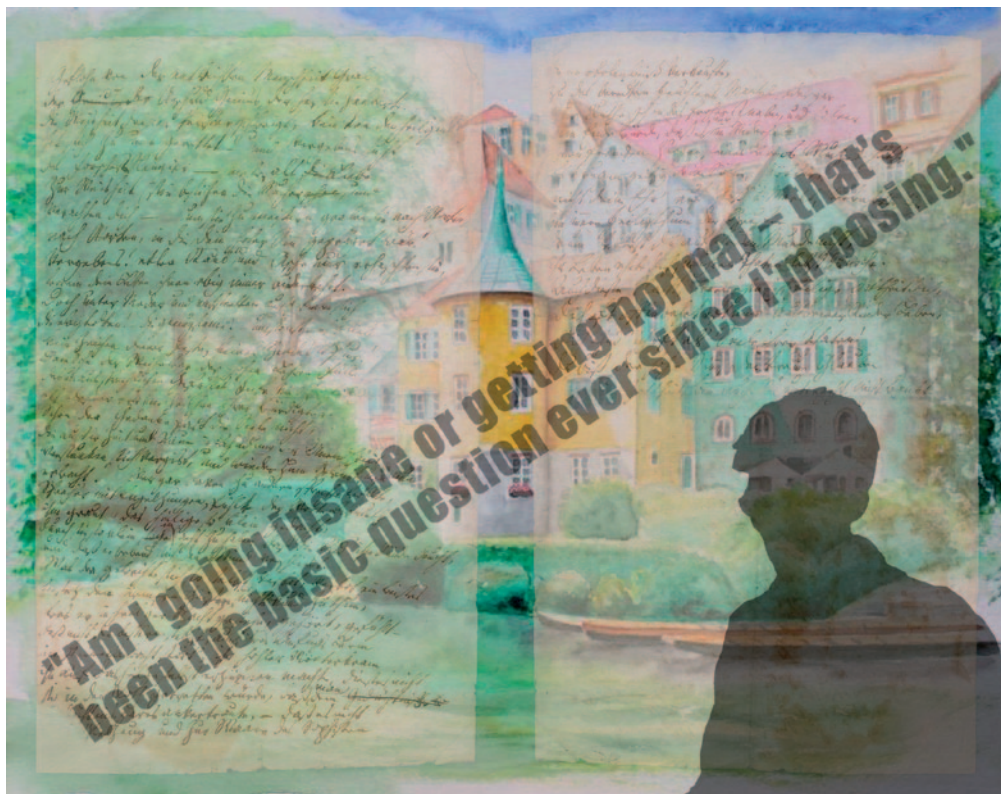

888: Letter to=from Bardo – IV/6 (Hommage to Kraftwerk)

888: Letter to=from Bardo – XII/7 (Hoelderlintum Tuebingen 02)

rülhetetlenül önpusztítással járó energiaátvitelt. A legtöbben már az első szám közepére belefáradnak. És persze karizma nélkül nem lehet meghódítani és uralni a közönséget. A hangerő szükséges, de nem elégséges feltétele a punk-élmény megszületésének. A *sex appeal*, valódi karizma nélküli, tétovasággal tetszelgő kvázi-értelmiségiek által elciripelt magyarországi tücsökzenének semmi köze a punkhoz, annál több az operetthez, a kupléhoz. Nincs punk mélyen átértett és hitelesen megjelenített gyűlölet nélkül. Karizmával pedig vagy születik az ember, vagy meditáció, felébredés, megvilágosulás, hosszan tartó, mélyen átélt szenvedés, az örök magány vállalása révén jut hozzá. A legtöbb ember pszicho-vámpír, mások életerejét szívja ki, mások lelkéből táplálkozik. A karizma az energia átadásának ritka képessége. A punk nem zene, hanem attitűd – magatartás, kemény hozzáállás, kamikáze-eltökéltség. Ha az attitűd elpuhul, megszélidül, eltűnik, a jelenség zenévé züllik, megszűnik érdekes, fontos, sorsokat megváltoztató lenni. Lényegét tekintve a punk nem lazulás, nem örömködés, hanem fókuszált örület. Ha az örületet sikerül fókuszálni, az azt hordozó zene magától remekké válik. Morális iránytűnk, a SPIIONS számára legfontosabb punk etalon, az 1975-ben, Londonban alakult Sex Pistols a SPIIONS németországi túrája idejére már szét-

888: Letter to-from Bardo – XII/2 (Hoelderlintum Tuebingen 03)

esett. Nem kevesebb volt a feladatunk 1978 májusában, mint kitalálni, hogy mi jöhet a punk után. Az biztosnak látszott, hogy a gyűlölet új minőségeket teremtő értékét meg kell tartanunk. A keretet azért találták fel, mert az ember gyűlölte a hátán cipelni a cuccokat.

A SPIONS frontembere által tervezett pályája németországi túránk során rajzolódt ki előttem. Az autózás az egyik legalkalmasabb környezet az elmélyült beszélgetésre. A gépkocsivezetőt az útra figyelés segíti elfeledkeznie önmagáról, társát az elszuhanó táj inspirálja. Néhány téma a Heidelberg és Tübingen közötti autótúrán megtörtént beszélgetésünkből.¹³

– A meditációhoz az illemhely a legideálisabb hely. A zsidó-keresztény ostobaság által szégyellnivalónak, a kárhozát okozójának tekintett genitáliák láthatóvá válnak. A teljes magány biztosított. A budin az ember tényleg önmaga lehet. Seholy nem vagyunk annyira kiszolgáltatottak, s ennél fogva befogadásra képesek, mint az illemhelyen. A gyermeki örömet hozó lehetőség annak kiengedésére, aminek visszatartására kora csecsemőkorunktól programoztak bennünket, egyszerre eredményez pszichológiai és fiziológiai katarzist. Jimi Hendrix szeretett a WC-n ülve gitározni, mert élvezte a fürdőszoba visszhangját. Ott komponálta legszébb számaikat (*Stone Free; Purple Haze; The Wind Cries Mary* stb.). Luther Márton a wittenbergi monostor árnyékszékein ülve álmodta meg a protestantizmus alaptételeit. A katolicizmus megreformálásának pozitív ideájához a testében lerakódott salakanyagtól való megszabadulása közben jutott. Antiszemita írásainak többségét, így a náci által kanonizált, 60 ezer szóból álló *Von den Juden*

¹³ Németországi túránk során folytatott beszélgetéseink részleteivel 30 évvel később, a frontember *Letter to-from Bardo* című tanulmánykötetében találkoztam újra. A SPIONS eposz jelen fejezetét, mint az előző néhányat is, a kötethez készült digitális kollázsaimmal illusztráltam. A kötet a SPIONS hivatalos honlapján fejezetekre bontva kerül internetes közlésre: <http://spions.webs.com/library.htm#702642375>

*und Ihren Lügen (A zsidókról és hazugságaikról)*¹⁴, a zsinagógák felgyújtását, a zsidó imakönyvek elégetését, a rabbik prédikálásának betiltását, a zsidók javainak elkobzását, otthonaik lerombolását, kényszermunkára fogásukat, elzavarásukat javasoló, 1543-ban publikált tanulmányát viszont betegágyában fekvve, krónikus székrekedéstől szenvedve írta, diktálta. Az ágy – ha nem az ugyancsak meditatív tevékenységnek számító szeretkezésre, hanem spekulációra használjuk – rossz, a tisztán tartott, kényelmes ülésellátott WC kagyló jó tanácsadó. Ezt Albert Einstein is megtanulta, amikor 1905 telén, hetekig tartó álmatlan, természetlen ágyban hánykolódás után gyomormérgezést kapott az Alfred Kleiner, a zürichi egyetem Kísérleti Fizika tanszékének professzora által rendezett vacsorán felszolgált gombasalátától. A professzor lakásának fürdőszobájában, viharos hasmenéstől gyötörve tudatosult benne a relativitáselmélet. Elvis Presley, kezében egy Jézus Krisztus csodatetteiről szóló könyvvel, a WC-n ülve halt meg. A WC szakrális hely, saját, privát kápolnánk.¹⁵

– Átkok súlya alatt élünk. Nemcsak ellenségeink átkoznak bennünket, hanem a legnagyobb erővel a bennünket folyamatosan rossz hírekkel bombázó, agyunkat mentális szennyvízzel mosó média is. Cselekvő képességünket gátló félelmeket, szorongásokat, kisebbségi érzést, a politikai hatalom mindenhatóságának hitét plántálja belénk. A nyomtatott sajtó, rádió mára kihűlt. Az Internet-használat elterjedése előtt egyeduralkodó televízió a 20. század második felében átvette a templomok, az Egyház szerepét. A megelőző évszázadokban az erkölcsöket diktáló, a szabad önkifejezést korlátozó, a nagy művészeti alkotások és igazán értékes zene konzervátorának szerepében pózoló Egyház volt a Nagy Ellenőr. Ma már, a korábban az Egyház által használt manipulációs technikákat alkalmazva, a televízió diktálja a divatot, a gondolatokat, magatartásformákat, témákat. Persze a Wilhelm Reich¹⁶ által meghatározott Örömelvet érvényesítve, sokkal puhábban, mint az

¹⁴ Csaknem az összes, a náci által publikált antiszemita könyv tartalmazott referenciákat Luther azonos témájú írásaira. A reformátor prédikátorhoz (és Adolf Hitlerhez) hasonlóan állandóan székrekedéssel küzdő Heinrich Himmler, az SS és a Gestapo parancsnoka rajongva írt Luther zsidóellenességéről. 1937-ben Nürnberg városa a hírhedt 60 ezer szavas tanulmány első kiadásának egy példányát ajándékozta születésnapja alkalmával Julius Streichernek, a *Der Stürmer* náci újság főszerkesztőjének. A könyvritkaságot üvegvitrinben, Dr. E.H. Schulz és Dr. R. Frercks az *Árja Törvényt* magyarázó, 54 oldalas tanulmánya kíséretében állították ki a náci párt nürnbergi rendezvényein.

¹⁵ Mint a férfiak legtöbbször, a 21. század beköszöntére már én is csak a WC-n ülve, ürítés közben tudtam könyveket olvasni. Ettől a számomra is groteszknak tűnő szokástól első elektronikus könyvolvasóm szabadított meg. E varázsos kis készülék jóvoltából újra képes lettem fotelben ülve, vagy elalvás előtt könyveket olvasni. *Lovagok az éjszakából* címmel 2011-ben publikáltam első, a DJ szubkultúra sötét oldalát bemutató e-könyvemet: <http://enciklopediakiado.hu/?p=85716> L. Najmányi László – Schuller Gabriella: *YIPPIE! Az engedetlen polgár* (2008, Szombathely, Golyós Toll Kiadó) – <http://www.freewebs.com/wordcitizen14/yippie.htm>

állandó büntudatot nyíltan parancsoló elődje, a befogadó által nehezen észrevehetően. Bűnök ránkolvasása és az örök kárhozattal való hisztérikus fenyegetés helyett a televízió a saját embertársainktól, Isten helyett az ő ítéleteiktől való félelmet ülteti belénk. Attól rettegünk, hogy elfogadnak-e mások bennünket, ha nem a legdivatosabb futócipőket viseljük, nem a reklámozott söröket isszuk, nem a hirdetésekben látott dezodorokat kenjük magunkra, vagy – és ez lehet a legerősebb kizáró ok – nem a legnépszerűbb testgyakorlási módszerekkel igyekszünk megszabadulni felesleges kilóinktól, ne adj Isten, elhízunk. A régi, rejtőző, rosszkedvű, rosszindulatú, bosszúálló Istent a televízió a tömegember ítéletével helyettesítette be. Amit a tömeg szeret, elfogad, az jó, Istentől való. Amit elutasít, az gonosz, vagy legalábbis nem méltó figyelemre, tehát kiküszöbölendő. A saját identitásunk miatt érzett elbizonytalanodást szuggerálja belénk a képernyő. A keresztény megváltás koncepcióját kölcsönözve azt hirdeti, hogy csak tévénézéssel kerülhetjük el az elidegenedés és a kirekesztettség halálos bűneit. Már nem kell vasárnaponként templomba mennünk, hogy vallási élményben részesüljünk – az túl sok munkát és kényelmetlenséget jelentett. Elég, ha kapcsolunk a távirányítón és máris az otthonunkba jön a templom. Korábban szentképek lógtak a lakások falán, ma már minden otthonban ott villózik a televízió. A monitor lett a házioltárunk. Tévét találunk minden hotel-szobában, a bevásárlóközpontok labirintusaiban, éttermekben, bárókban, sőt börtöncellákban is. Már zsebrevágható, apró tévéket is gyártanak, amelyeket úgy hordozunk mindenhová magunkkal, mint a régi idők keresztényei a rózsafüzért. Tévéműsor-füzetünkkel (katekizmus) kezünkben térdelünk az elektronikus Isten oltára előtt. Csatornaszörfölés közben a választás szabadságának illúziójába ringatjuk magunkat.¹⁷ Mindegy, hogy mi villog a képernyőn, csak az a fontos, hogy a TV be legyen kapcsolva.¹⁸

– A szabadság unalmat szül. A természetes állapotában rabszolga mentalitású ember nem tud mit kezdeni a szabadsággal. A korlátok, örök, cenzorok eltűnése nagy valószínűséggel meg is őrzítheti.¹⁹ Öntisztelete, önbecsülése, önképe nem lévén, önmaga megtalálására, önfejlesztésre, szabad emberek közösségébe való beilleszkedésre, ilyen közösségek kialakítására gusztustalanul alkalmatlan. Értelmetlen pótcselekvésekkel próbál elfeledkezni a szemé-

17 A televízió univerzális egyházzá válásáról hasznos észrevételeket olvashatunk Anton Szandor LaVey: *The Devil's Notebook (Az ördög jegyzetfüzete)* című tanulmánykötetében (1992, Los Angeles, Feral House).

18 "The medium is the message" („A médium az üzenet”) – Marshall McLuhan: *Understanding Media: The Extensions of Man (A média megértése: Az ember meghosszabbításai)* – 1964, New York, McGraw Hill).

19 Ezt legnyilvánvalóbban a „rendszerátalakítás” utáni Magyarországon kialakult állapotok bizonyítják.

lyisége, lelke helyén véres sebhelyként tátongó úrról. Siklóernyővel kitörő vulkánok torkába ugrik. Hátrakötött kézzel, bekötött szemmel próbálja megmászni a Himaláját. Mérges kígyókat, skorpiókat, pókokat tenyész. Kétségbeesetten kapaszkodik a legközelebbi zászlóba. Innen-onnan összeszedett zagyaságokból múltat igyekszik összeeskábálni magának. Kiássa és újratemeti a halottakat. Sámándobot püföl és kitalált nyelveken óbégat. Irigy, alattomos, rosszindulatú, megbízhatatlan, kiszámíthatatlan, bosszúálló, kétszínű. Érvek helyett homályos érzületekre hivatkozva vitatkozik. Megalkuvó, sértődékeny. A vélt, vagy valós hatalom előtt hasán csúszik. Ha egy nála alacsonyabb beosztású vagy annak gondolt illető akár a legkisebb dologban is ellentmond neki, azonnal visít, harap, karmol, hátsójával a földet veri.

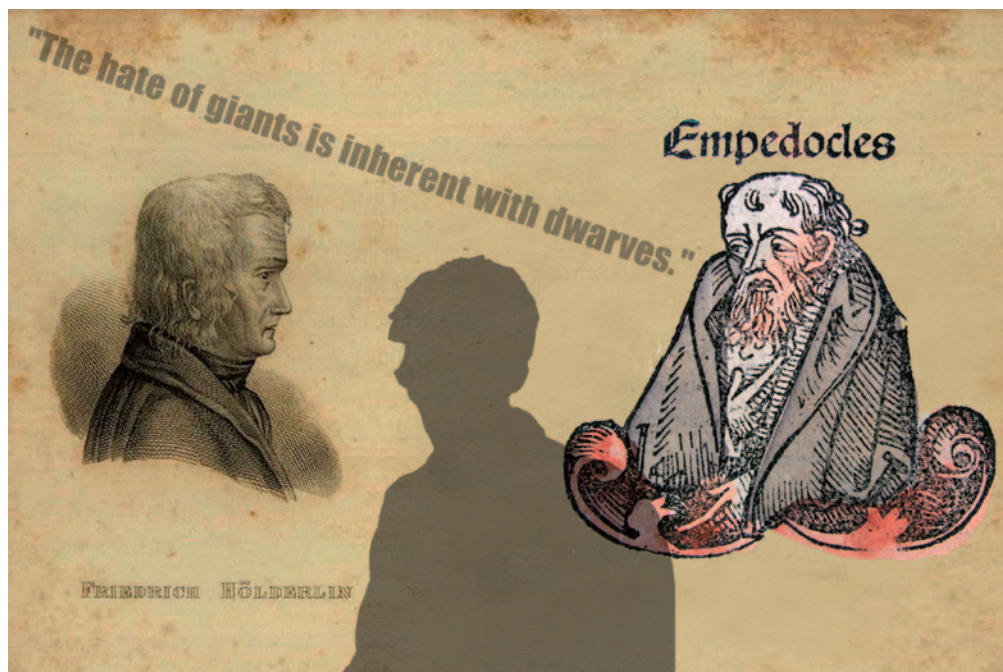
Esteledett, mire Heidelbergből Tübingenbe értünk. A város mindmáig meglehetősen baloldali, nyitott, befogadó szellemiségű ősi egyeteme a németországi diáklázadások egyik központja volt az 1960-as években. Ebből a városból származott, és 1960-63 között az itteni egyetemen tanult a stuttgarteri Stammheim börtönben a *Halál Éjszakáján*, 1977. október 18-án tisztázatlan körülmények között meghalt Gudrun Ensslin, Andreas Baader élettársa, a Vörös Hadsereg Frakció – Horst Mahler mellett – fő ideológusa. A diákok egy része még a vezetők halála után

888: Letter to=from Bardo – XII/4 (Hoelderintum Tuebingen 04)

888: Letter to=from Bardo – I/4 (Heidelberg Memories 01)

888: Letter to=from Bardo – III/7 (Hoelderlintum Tuebingen 05)

is támogatta a több tucatnyi aktív sejt-re osztódott csoportot. Ezért a városba látogatásunk idején a terroristák második generációjának levadászására indított hatósági kampány tünetei itt is keményen mutatkoztak. Erős fényű, a kihalt utcákat pásztázó reflektorok a tornyokon. Szirénázó rendőrautók, állig felfegyverzett kommandósok, pár száz méterenként igazoltatások, Zsigulim tüzetes átkutatása, alapos motozások fogadták a rock'n'roll kémekeket. Noha elővigyázatosságból már nem viseltük vörös csillagos jelvényeinket, s a frontember is neutrális dzsekire cserélte szovjet katonatiszti zubbonyát, a hatóságok szigorú tekintetű, az iróniára egyáltalán nem fogékony emberei gorombán bántak velünk. A kocsit átkutatása és a testi motozásunk közben természetesen megtalálták komcsi szimbólumainkat. Egymás kezébe adták a jelvényeket, legszívesebben a szovjet katonatiszti zubbony varrásait is felbontották volna. Különösen zavarta őket, hogy a frontember tökéletes németességgel válaszolt angolul feltett kérdéseikre. Miután se bombát, se fegyvereket nem találtak nálunk, s papírjaink is rendben voltak, rosszkedvűen utunkra engedtek bennünket, hogy aztán pár sarokkal később újra lemeszeljenek a kollégáink.

Azt terveztük, hogy Hölderlin szellemével konzultálva néhány napot Tübingenben töltünk, de mert a heidelbergi egyetem tudós professzora lenyúlta a SPIONS frontemberének Amerikából küldött pénzt, erre nem volt módunk. Meglátogattuk a magát egy jobb világba áttranszponált költőt befogadó Ernst Friedrich Zimmer asztalosmester egykori házát – ma Hölderlin Múzeum – a Neckar partján.

A Hölderlinnek évtizedekig otthont adó toronyszoba ablakában gyertya égett, s a toronyból fuvolaszó hallatszott. Mint másnap megtudtuk, felvételnél. A torony közelében parkoló Zsiguliban próbáltunk aludni. Hosszú ideig nem sikerült. Zenét hallgattunk és beszélgettünk. Amint végre álomba merültünk, kopogásra és villogó fényekre ébredtünk. Géppisztolyos különítményesek álltak a kocsit körül. Igazoltatás, kutakodás, motozás. A toronyablakban már nem égett a gyertya, és elhallgatott Hölderlin fuvolája.

A múzeum megtekintésével töltöttük a délelőttöt. A ház eredetileg része volt a Tübingen városát védő, a 13. században konstruált erődítményrendszernek.

A tornyot a 18. század végén építették. A házat 1807-ben vásárolta meg Zimmer asztalosmester, aki a földszinten működő műhelye feletti térben szerény lakást rendezett be maga és családja számára. A haláláig boldog extázisban élő Hölderlin ugyanebben az évben költözött a toronyszobába, amelyhez hosszú folyosó vezetett. Ezen a folyosón járt fel és alá a költő, Herr Zimmer feljegyzései szerint „óriási léptekkel, minden nap, hajnaltól napnyugtáig”. Zongorázni, fuvoláján játszani az estebéd után kezdett, a torony alján, a folyóparton összegyűlt szom-

szédok örömeire. 31 évvel Hölderlin halála után, 1874-ben Carl Friedrich Eberhardt cipésmester vásárolta meg az épületet, aki nyilvános fürdőt rendezett be a földszinten. Egy évvel később a ház a toronnyal együtt leégett. Az újjáépített, korábban szögletes alaprajzú tornyot lekerekítették és csúcsos kupolát kapott. A ház belsőjét is átrendezték, a toronyba vezető lépcső a ház nyugati oldalára került. A Hölderlin Múzeum létesítése az Eberhardt család ötlete volt. Először a költő egykori szobáját alakították kegyhellyé. A Hölderlin Emlékszobát 1915-ben bérelte ki Tübingen városa, majd néhány évvel később, közadakozásból befolyt pénzen a házat és a tornyot is megvásárolták. A múzeumot ma a Hölderlin Társaság üzemelteti.²⁰ Miután kifizettük a meglehetősen borsos belépődíjat – a Franciaországból hazagyalogló Hölderlin hetekig élhetett volna ennyi pénzből –, egy idős, hamuszínű ruhába öltözött, ritkán megszólaló, jeges tekintetű, halványszürke arcú hölgy kalauzolt bennünket a házban. Megtekintettük a költő iskolatársainak és barátainak, köztük Schillernek írt leveleit, az elmeegógyintézetben számára felírt, állapotát csak súlyosbító gyógyszerek receptjeit, a kezelése horribilis költségeit igazoló, barátai által kiegyenlített számlákat, Herr Zimmer levelezését az örültnek nyilvánított fiatal kitagadó anyával, a magát a görög aranykorban látó látnok verseinek papírra és uszadékfákra írt kéziratait. Hölderlin szobájának eredeti bútorzatából csak két szék maradt meg. Amikor szigorú kísérőnket egy erős kiáltás néhány percre a földszintre hívta, sikerült leülnünk rég halott mesterünk székeire. „Bárcsak lenne fuvolám!”, sóhajtotta a SPIONS frontembere. Fuvola híján Hohner márkájú szájharmonikámat húztam elő a zsebemből. Néhány taktus *delta blues*-t játszottam rajta, részletet Sonny Boy Williamson²¹ *I'm Trying To Make London My Home* (Megpróbálok otthonra találni Londonban) című, mindkettőnk világpépet alaposan megváltoztató, 1964-ben, Hubert Sumlin²² gitárkíséretével az angol fővárosban felvett számából. Visszatérő kalauzunk rikácsolva kergetett ki bennünket a toronyból. Hölderlin szelleme velünk együtt távozott örökre a létesítményből. Most a Nine Inch Nails együttesben játszik, szintetizátoron.

20 A házat és a tornyot 1984-ben rekonstruálták, megkísérelve visszaállítani az 1876 előtti elrendezést, így a toronyba vezető lépcső is visszakerült az eredeti helyére. A torony eredeti, szögletes alaprajzát nem sikerült helyreállítani, így a költő egykori szobája ma kisebb, mint amelyben 36 évig lakott.

21 Willie "Sonny Boy" Williamson (kb. 1912–1965) Mississippi államban született szájharmonika művész, blues énekes, szövegíró, zeneszerző. A *Hammer of Gods* (Az istenek kalapácsa) című Led Zeppelin biográfia szerint az Angliában turnézó Sonny Boy felgyújtotta a hotelszobáját, amikor megpróbált megfőzni egy nyulat a kávéfőző gépben.

22 Hubert Sumlin (1931–2011) amerikai, a *Chicago blues* és *electric blues* stílusokban egyaránt otthonos gitárművész, Howlin' Wolf együttesének tagja.